

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Луценко Вікторії Іванівни

«Податково-бюджетна політика місцевого розвитку за умов децентралізації
фінансової системи України», подану на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Суспільні трансформації сьогодення визначають імперативи формування державної політики та модернізації системи публічної влади, базовими елементами якої є інститути державного управління та місцевого самоврядування. Схвалення Верховною Радою України наприкінці 2014 року змін до бюджетного та податкового законодавства ознаменувало початок бюджетної реформи та продовження процесів реформування місцевого самоврядування в Україні. На сьогодні отримано перші позитивні результати, проте практика застосування нових механізмів бюджетно-податкового регулювання свідчить про необхідність їх певного удосконалення та узгодження для забезпечення ефективної реалізації реформи та досягнення її цілей. Насамперед, актуальними залишаються питання забезпечення стабільності джерел формування доходів місцевих бюджетів, відповідності фінансового ресурсу та повноважень органів місцевого самоврядування, ефективності механізму міжбюджетних відносин.

За окреслених вище обставин дисертація Луценко Вікторії Іванівни є своєчасною, відповідною основним заходам реалізації і завданням Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Донбаської державної машинобудівної академії МОН України,

зокрема за темою «Фундаментальні та прикладні аспекти фіскальної децентралізації як засобу реалізації соціально-економічної політики на пост-конфліктних територіях», у рамках якої дисертантом проаналізовано особливості місцевого розвитку, чинники та передумови його забезпечення, визначено інструментарій податково-бюджетної політики для забезпечення місцевого розвитку за умов централізованого та децентралізованого підходу до формування фінансової системи, розглянуто зарубіжний досвід використання податково-бюджетних інструментів для забезпечення місцевого розвитку та «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- та мікрорівні», де виконано історико-економічний аналіз використання податково-бюджетного інструментарію на місцевому рівні та визначено методичні підходи до реалізації вітчизняної податково-бюджетної політики забезпечення місцевого розвитку за умов фінансової децентралізації.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Науково-прикладну спрямованість даної дисертації зумовила мета дослідження, що полягає у розробці теоретичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування дієвої податково-бюджетної політики місцевого розвитку за умов фінансової децентралізації в Україні. Послідовність розв'язання автором поставлених у дисертації наукових, методичних та прикладних завдань логічно відображена змістом роботи.

Достовірність отриманих наукових результатів забезпечена застосуванням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: аналіз і синтез, системний підхід, абстрактно-логічний метод, історичний метод; економіко-статистичний аналіз, групування, зведення; методи порівняльного аналізу, індукції і дедукції.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі і нормативно-правові акти України і зарубіжних країн, статистичні дані Державної

фіскальної служби України, Державної служби статистики України, аналітичні матеріали міжнародних організацій, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних і методичних положень щодо формування і реалізації податково-бюджетної політики місцевого розвитку за умов децентралізації фінансової системи України.

Дисертантом розвинуто теоретичний підхід до формування політики місцевого розвитку як до сукупності заходів із розв'язання проблем територіальної алокації чинників виробництва, створення передумов для забезпечення якості життя місцевої громади та раціоналізації інструментів розподілу повноважень, відповідальності за формування і використання фінансових ресурсів. Це дозволяє подолати обмеженість традиційних підходів економічної науки у поясненні змісту політики місцевого розвитку і постулювати релевантність податково-бюджетного інструментарію у досягненні її цілей (стор. 12-31).

У дисертації удосконалено групування інструментів податково-бюджетної політики за типами централізації та децентралізації фінансової системи з визначенням показників результативності їх впливу на місцевий розвиток (стор. 32-38), систематизовано зарубіжний досвід їх використання та впливу на місцевий розвиток (стор. 39 -53).

Заслуговує на увагу методичний підхід до оцінки стану місцевого розвитку, який, на відміну від інших, базується на оцінці варіації показників, що відображають ресурсні, соціальні та управлінські чинники забезпечення місцевого розвитку і стан якості життя. Зазначений підхід дозволяє визначити нерівномірність їх алокації за територіальною ознакою для визначення громад, які потребують спеціальної уваги при застосуванні інструментарію податково-бюджетної політики (стор. 57-69).

Автором згруповано передумови низької результативності реалізації податково-бюджетної політики місцевого розвитку в Україні в історичному

контексті (на основі співвіднесення історичних моделей самоврядування з інструментами податково-бюджетної політики) та за умов сьогодення (за основними групами чинників забезпечення місцевого розвитку). Це надає можливості визначення пріоритетів удосконалення податково-бюджетної політики місцевого розвитку в ході поглиблення адміністративної та фінансової децентралізації (стор. 70-94).

Здобувачем уточнено систему забезпечення дієвості впливу інструментів податково-бюджетної політики на місцевий розвиток, в основу якої покладено визначення чіткої мети місцевого оподаткування (за кожним податком чи збором); активне залучення членів територіальної громади до участі у розробці стратегічних напрямів місцевого розвитку; запровадження краудфандингу (*crowd funding*) як інструменту співфінансування проектів місцевого розвитку; впровадження систематичного податково-бюджетного моніторингу на місцевому рівні та оприлюднення його результатів (123-128, 134-136).

У результаті проведеного дослідження визначено напрями інтенсифікації формування власних надходжень місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. Акцент робиться на оподаткуванні землі та нерухомості, їх раціональне використання; ретельний підхід до визначення об'єктів та бази оподаткування нерухомості (перевірка їх наявності та відповідних характеристик у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно); зарахування всієї суми податку на доходи фізичних осіб до бюджетів органів місцевого самоврядування; стимулювання зацікавленості бізнесу у створенні нових робочих місць як потенціалу для збільшення податкових надходжень (стор. 129-133; 137).

Важливе теоретичне і практичне значення мають рекомендації по удосконаленню податково-бюджетного моніторингу як інструменту взаємодії влади та бізнесу, які, на відміну від існуючих, пропонують відкриття публічного доступу до інформації про формування та виконання місцевого бюджету в контексті забезпечення місцевого розвитку в

адаптованому до вимог населення та бізнесу вигляді (стор. 138-147).

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність результатів дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і висновків із питань удосконалення податково-бюджетної політики місцевого розвитку за умов децентралізації фінансової системи України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні методичних підходів до модернізації податково-бюджетного моніторингу та до оцінки стану місцевого розвитку в діяльність Департаменту фінансів Донецької обласної державної адміністрації. Напрями інтенсифікації формування власних надходжень місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації використовуються Фінансовим управлінням Краматорської міської ради. Рекомендації щодо використання принципів краудфандингу як інструменту фінансування проектів місцевого розвитку були використані ГО «Східноукраїнське патріотичне об'єднання» при реалізації проекту «Сприяння участі громад в добровільному та демократичному процесі децентралізації». Результати дисертаційної роботи використовуються також у навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Місцеві фінанси» та «Бюджетна система».

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації висвітлено в 11 наукових працях, із яких сім – статті у наукових фахових виданнях України (у т.ч. дві – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз); чотири – публікації у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 4,8 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,15 ум.-друк. арк.

Основні теоретичні та практичні результати роботи доповідались на 4

міжнародних науково-практичних конференціях, які проводилися в Молдові та в Україні, за такою тематикою: «Соціальні системи і економічний розвиток в глобальному конкурентному середовищі» (м. Кишинів), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності» (м. Кременчук), «Регіональний розвиток – основа становлення української держави» (м. Донецьк).

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. З огляду на це - апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (180 найменувань на 20 сторінках), 11 додатків (на 24 сторінках). Робота містить 8 таблиць та 12 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 227 сторінок.

Дисертацію написано в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій автора у дисертаційній роботі.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому достатній рівень обґрунтування теоретичних положень, розробки методичних підходів та практичних рекомендацій із гармонізації оподаткування доданої вартості в контексті реалізації зовнішньої фінансової політики держави, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними, або потребують доопрацювання.

1. На рис. 1.2 «Чинники місцевого розвитку (згідно з положеннями теорій регіонального економічного розвитку)» виділено ресурсний, соціальний, управлінський, місце розташування (стор. 19). Фінансова категорія, представлена фінансовими ресурсами, входить, як складова, лише до одного блоку – ресурсного. А соціальний чинник хіба не пов'язаний з фінансовим у формі соціальних видатків місцевих бюджетів? Якщо управлінський чинник розглядається як взаємодія державних органів і органів місцевого самоврядування, то, поміж інших, її забезпечують міжбюджетні відносини.

2. На стор. 63-64 представлений суто навчальний матеріал за навчальною дисципліною «Статистика». На основі вказаних формул, у нумерації яких відсутній номер розділу 2, проведено розрахунки, зведені у табл. 2.1 (стор. 66). На жаль, у назві таблиці автор не вказує, до якого хронологічного періоду вона відноситься, але з тексту зрозуміло, що до 2015 року. Тоді виникає питання, навіщо було робити розрахунки за 2010-2015 роки у додатках Ж-Л. Відповідні таблиці додатку доцільно було би доповнити стовпчиком «середні значення», які і навести в тексті дисертації у табл. 2.1. Є також зауваження до оформлення вказаних додатків, зокрема одиниця виміру вказана лише для коефіцієнту варіації.

3. Потребує уточнення необхідність групування областей України за регіонами (стор. 65) декларативно, без жодної аргументації. До речі, воно не має сенсу ані з точки зору офіційних статистичних спостережень, ані з позицій міжбюджетних відносин.

4. На рис. 2.1 «Визначення податково-бюджетних інструментів місцевого розвитку в умовах децентралізації фінансової системи» (стор. 75) вказано базову і реверсну дотації, медичну та освітню субвенції. Але жодних їх кількісних оцінок у роботі не наводиться. Поза увагою автора залишилася субвенція на соціальний захист населення. Аналіз динаміки основних показників місцевих бюджетів України обмежується 2014 роком (рис. 2.5 на

стор. 91), доходів місцевих бюджетів за їх видами, податкових надходжень місцевих бюджетів – 2015 роком (табл. 2.2 на стор. 86, табл. 2.3 на стор. 87).

5. У таблицях 3.2 і 3.3 наведено приклади опитування громади та бізнесу щодо ключових пріоритетів та стримуючих факторів соціально-економічного розвитку територіальної громади за шкалою Лайкерта (стор. 145-147). По-перше, це не «приклад», а анкета. По-друге, цінність пропозицій автора зросла би у разі проведення анкетування та оцінки його результатів.

6. Джерела 134-210 у списку використаних джерел мають іншомовне походження. Цьому не можна знайти логічного пояснення, оскільки тема дисертації не має відношення до зовнішньої фінансової політики держави. Мають місце відхилення в оформленні законодавчих актів у списку використаних джерел (номера 34-42), оскільки бібліографічний опис має розпочинатися з назви закону.

Висловлені зауваження і недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Луценко Вікторії Іванівни.

7. Загальний висновок.

Дисертаційну роботу Луценко Вікторії Іванівни «Податково-бюджетна політика місцевого розвитку за умов децентралізації фінансової системи України» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальні наукові проблеми інтенсифікації формування власних надходжень місцевих бюджетів і впровадження податково-бюджетного моніторингу як інструменту взаємодії органів місцевого самоврядування, бізнесу та територіальних громад.

Дисертація Луценко В. І. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; задачі

дисертаційної роботи в цілому реалізовано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Таким чином, дисертація Луценко Вікторії Іванівни на тему «Податково-бюджетна політика місцевого розвитку за умов децентралізації фінансової системи України» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення та характеризується науковою новизною і відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Луценко Вікторія Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Класичного приватного університету
(м. Запоріжжя)



Е. В. Косова

Підпис Косової Е. В. засвідчую:
Перший проректор Класичного
приватного університету
(м. Запоріжжя), д.е.н., професор

14.06.2017 р.



О. В. Покатаєва



Підпис Косової Е. В. засвідчую
Начальник відділу управління персоналом
Класичного приватного університету
" " 20__ р.
Підпис